

Fornleifafræðingafélag Íslands
ReykjavíkurAkademíunni
Hringbraut 121
107 Reykjavík

Reykjavík 15. janúar 2003.

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn Fornleifafræðingafélags Íslands (FFÍ) um frumvarp til laga um breytingar á gildandi þjóðminjalögum.

Fornleifafræðingafélag Íslands (FFÍ) fjallaði um Frumvarp til laga um breytingu á þjóðminjalögum nr. 107/2001 á aðalfundi félagsins 9. janúar sl. Félagið vill gera eftirfarandi athugasemdir við frumvarpið.

Í 4. gr. frumvarpsins um breytingar á 8. gr. þjóðminjalaga er lagt til að minjaverðirnir verði færðir á ný undir yfirstjórn þjóðminjasafnsins. FFÍ telur fyrirhugaðar breytingar varðandi minjaverðina vera afturhvarf til þess skipulags sem var fyrir gildistöku núgildandi þjóðminjalaga og ýta auk þess undir óþarfa miðstýringu. Nái breytingatillögurnar fram að ganga verður verksvið Fornleifaverndar ríkisins ekki viðtækara en það sem fornleifanefnd hafði samkvæmt þjóðminjalögum sem giltu til ársins 2001. Þjóðminjasafnið verður auk þess dregið aftur inn í eftirlit með fornleifarannsóknum. Það myndi þýða að safnið gæti ekki lengur tekið þátt í rannsóknastarfi í landinu, því það sæti þá beggja vegna borðs sem framkvæmdaraðili og eftirlitsaðili í senn með eigin rannsóknum. Rétt er að benda á að lítil reynsla er komin á starfsemi Fornleifaverndar ríkisins, enda sú stofnun ekki nema rétt rúmlega árs gömul. Með það í huga telur FFÍ mikilvægt að Fornleifavernd ríkisins fái tilhlýðilegan tíma til að þróast sem stjórnsýslustofnun sem hefur því lögbundna hlutverki að gegna að hafa eftirlit með vernd og varðveislu jarðfastra fornleifa.

Í skýringum við 4. gr. frumvarpsins kemur fram að starfssvið minjavarðanna hafi þengst frá því sem var og að hlutverk þeirra sé enn óljóst, en þetta tvennt er sagt vera meginforsenda breytingatillagnanna. Það er skoðun félagsmanna FFÍ að úr þessu hafi mátt bæta með því að hraða skilum á reglugerð með nákvæmri skilgreiningu á starfsskyldum minjavarðanna, í stað þess að reyna að leysa meintan vanda með því að flytja þá undir aðra stofnun og rýra þar með lögbundið eftirlitshlutverk Fornleifaverndar ríkisins. Hvað varðar verksvið minjavarða sem ráðgjafa byggðasafna, þá má benda á að í dag starfar fagfólk á langflestum byggðasöfnum landsins sem er fullfært um að stjórna sínum söfnum án beinnar íhlutunar þjóðminjasafnsins. Staða byggðasafna, að því er skipulag og stjórnun varðar, hefur gjörbreyst á undanförunum árum með aukinni sérhæfni starfsfólks. Í stað þess að löggjafinn ýti undir slíka miðstýringu af hálfu þjóðminjasafns sem ríkisstofnunar ætti frekar að veita forstöðumönnum byggðasafna í eigu sveitarfélaga líkt og stjórnun

þeirra fullt umboð til að reka söfn sín í þágu síns byggðarlags. Söfnin geta sótt ráðgjöf til þeirra aðila sem þau kjósa sjálf, þurfi þau á því að halda. Þá telur FFÍ það engan veginn ásættanlegt að hæfniskröfur til minjavarðanna í fornleifafræði verði minnkaðar heldur beri að leggja áherslu á að minjaverðirnir hafi umtalsverða menntun og reynslu að baki í fornleifafræði, enda eigi þeir að halda hlutverki sínu sem eftirlitsaðilar með fornleifauppgreftri og fornleifaskráningu.

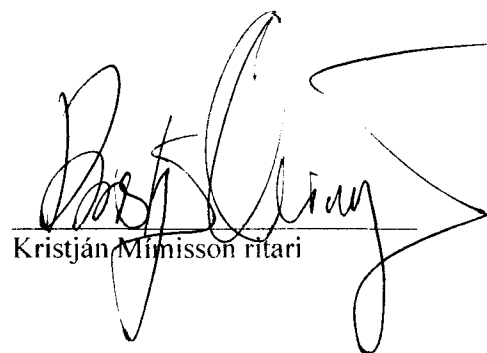
9. gr. frumvarpsins tekur til breytinga á 15. gr. gildandi þjóðminjalaga, sem fjallar um fornleifarannsóknir í landinu einkum þær sem fela í sér jarðrask og bundnar eru leyfisveitingu Fornleifaverndar ríkisins. FFÍ vill taka fram að fornleifarannsóknir ná yfir miklu breiðara svið en eingöngu uppgröft og skráningu. Þess vegna er lagt til að fyrirhuguð viðbót við 1. mgr. verði einfaldlega felld niður. Í stað þess verði 1. mgr breytt þannig að verksvið Fornleifaverndar ríkisins verði skýrara. Málsgreinin gæti hljóðað svo: “Fornleifavernd ríkisins annast eftirlit með fornleifauppgreftri og fornleifaskráningu í landinu”. Hins vegar er FFÍ samþykkt nýjum málslíð við 2. mgr. í 15. gr. þjóðminjalaga, og leggur auk þess til að 3. mgr. verði einnig breytt í samræmi við þann málslíð. Þ.e. að í stað “stað- og tímabundinna fornleifarannsókna” komi “stað- og tímabundinna fornleifauppgrafa”.

Í 3. mgr. sömu greinar er einnig kveðið á um það, að stjórnandi slíkra rannsókna “hafi tilskilda menntun í fornleifafræði”. Hvergi kemur þó fram í lögnum né í reglum um veitingu leyfa til fornleifarannsókna frá 11. apríl 2002, hvað “tilskilin menntun í fornleifafræði” þýði. FFÍ hefur fylgt þeirri stefnu að aðeins þeir sem hafa að baki heildstætt nám í fornleifafræði á grunn- og framhaldsstigum geti kallað sig fornleifafræðinga. FFÍ telur nauðsynlegt að stjórnvöld fjalli um starfsheiti fornleifafræðinga og menntun þeirra verði nákvæmlega skilgreind.

Að öðru leyti telur FFÍ frumvarpið mjög ásættanlegt. FFÍ hvetur stjórnvöld jafnframt til að halda áfram á þeirri braut sem lögð var við samþykkt þjóðminjalaga nr. 107/2001. Þá var valin sú leið að skapa fornleifaverndinni í landinu sjálfstæða stöðu með því að skilja fornleifavörsluna frá Þjóðminjasafni. Sá tímabæri aðskilnaður var jafnframt í samræmi við skipan minjavörslunnar í þeim Evrópuríkjum sem við viljum að öllu jöfnu líkja okkur við. Breytingatillögur frumvarpsins á 8. gr. nýrra þjóðminjalaga vinna gegn þessari jákvæðu þróun. Fornleifafræðingafélag Íslands vill því leggja áherslu á mikilvægi þess að 8. gr. laganna standi óbreytt áfram þar til Fornleifavernd ríkisins hefur fengið lágmarkstíma til að þróast sem stjórnsýslustofnun.

Virðingarfyllt,
f.h. Fornleifafræðingafélags Íslands

Steinunn Kristjánsdóttir formaður

Kristján Mímísson ritari